

CZU: 374.71:159.947.5

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3966950>

EDUCAȚIA NONFORMALĂ A TINERILOR ȘI A ADULȚILOR: CADRUL MOTIVAȚIONAL

Natalia TOMA

Universitatea de Stat din Moldova

În articol este abordată problema privind motivația învățării nonformale la tineri și adulți. Pentru prima dată învățământul nonformal s-a fundamentat ca sistem și subsistem, accentul fiind pus pe învățământul nonformal al tinerilor și al adulților. Totodată, a fost realizată clasificarea diferitelor categorii de tineri și adulți în raport cu forma de implicare în activitățile de învățare nonformale și diagnosticarea mobilurilor motivaționale caracteristice acestor categorii de formabili. În baza analizei rezultatelor diagnosticării mobilurilor motivaționale a tinerilor și a adulților au fost identificate părțile forte și cele vulnerabile ale educației nonformale a acestor categorii de subiecți.

Cuvinte-cheie: educație nonformală, învățământ nonformal, educația adulților, motivație, motive, mobiluri motivaționale, diagnosticarea mobilurilor motivaționale, formarea profesională continuă, formarea culturii generale.

NON-FORMAL EDUCATION OF YOUTH AND ADULTS: MOTIVATIONAL FRAMEWORK

This article addresses the problem of motivating non-formal learning in young people and adults. For the first time, non-formal education was founded as a system and the emphasis being placed on the non-formal education of young people and adults. At the same time, the classification of different categories of young people and adults was made in relation to the form of involvement in non-formal learning activities and the diagnosis of the motivational motives characteristic of these categories of learners. Based on the analysis of the results of diagnosing the motivational motives of young people and adults, the strong and vulnerable parts of the non-formal education of these categories of subjects were identified.

Keywords: non-formal education, non-formal education, adult education, motivation, motives, motivational motives, motivational motives diagnosis, continuing vocational training, general culture formation.

Introducere

Educația nonformală, alături de cea formală, reprezintă o dimensiune (formă) a educației pe parcursul întregii vieți, care semnifică „un proces stadial, orientat spre înțelegerea mai profundă a lumii și îmbogățirea cumulativă a potențialului creativ al personalității” [1]. Cu alte cuvinte, învățarea pe tot parcursul vieții este definită ca fiind orice activitate de instruire deliberativă, formală sau nonformală, desfășurată continuu cu scopul de a ameliora cunoștințele, competențele și calificările (Comisia Europeană, 12.11.1997).

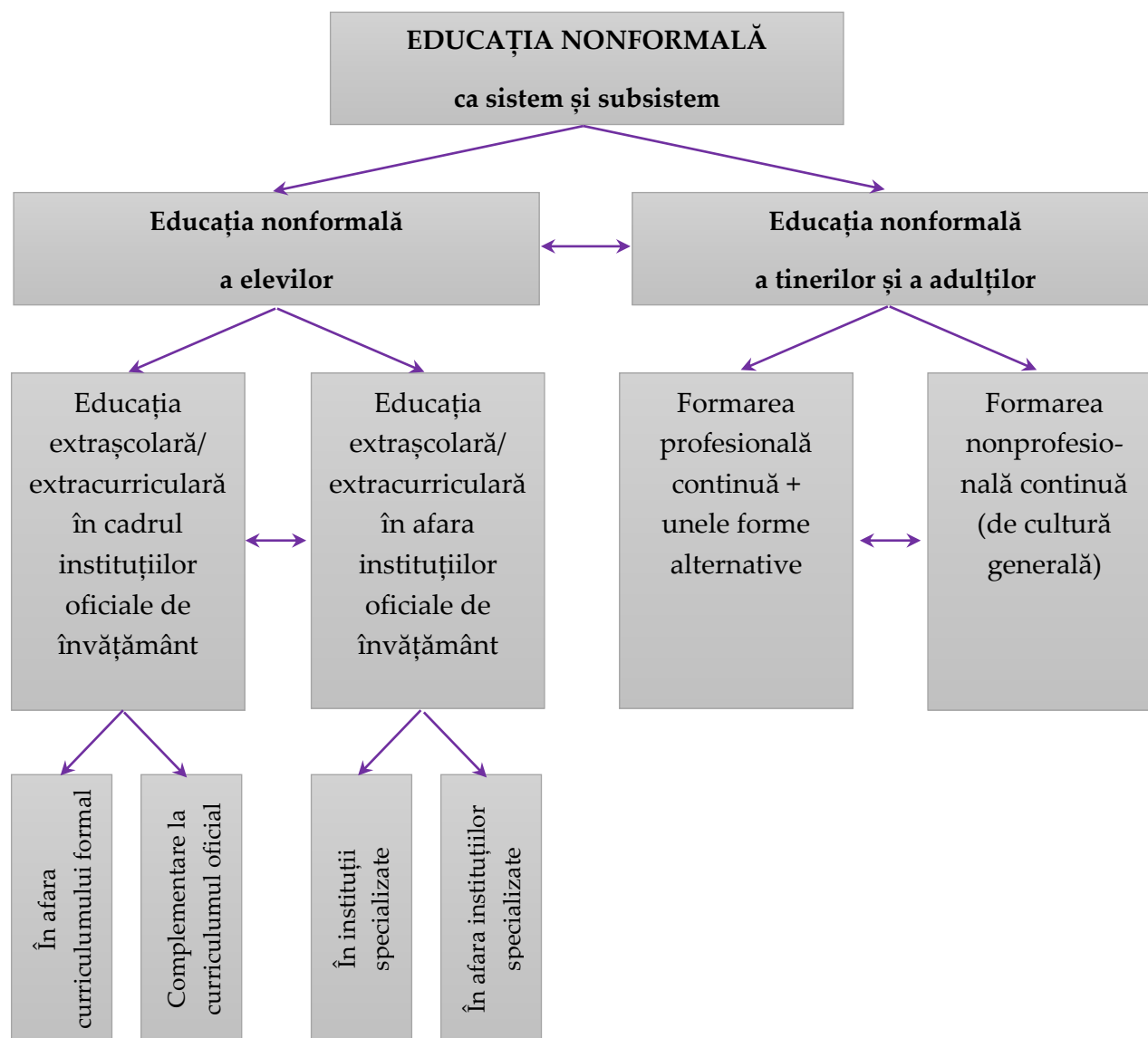
Din perspectiva educației nonformale a tinerilor și a adulților accentul se plasează pe relația acestora cu un conținut posibil de învățare, determinat de nevoile/motivele personale, profesionale, dar și de cele sociale.

În acest sens, în calitate de mecanisme motivaționale devin factorii psihologici ce generează un anumit proces motivațional și determină opțiunea personală: principiile morale; interesele, aptitudinile; capacitățile personale; starea psihologică la momentul luării deciziilor; condițiile de realizare a obiectivelor; repercusiunile acțiunii.

Acești factori se manifestă diferit cu referire la varii categorii de tineri și adulți din cadrul educației nonformale. Tinerii și adulții, ca subiecți ai formării profesionale continue, pot fi „ghidați” de un ansamblu de motive pentru învățare, iar cei care sunt implicați în formarea continuă nonprofesională (de cultură generală) pot fi „ghidați” de un alt ansamblu de motive pentru învățare. Totodată, pot fi identificate și aceleași motive în luarea deciziilor pentru formarea continuă, având intenții apropiate sau diferite. Aici putem vorbi despre motivele dominante ale formabililor pentru învățare.

Educația nonformală a tinerilor și a adulților versus motivația pentru învățare

Educația nonformală a tinerilor și a adulților face parte din sistemul educației nonformale, alături de cea a elevilor. Schematic acest sistem poate fi prezentat astfel (*a se vedea* Fig.1).

Fig.1. Educația nonformală ca sistem și subsistem.

Educația nonformală a tinerilor și a adulților reprezintă una dintre cele mai importante componente ale educației, fiind parte integrantă a învățării pe tot parcursul vieții, care permite atât tinerilor, cât și adulților să-și perfecționeze competențele, adaptându-le la realitățile pieței forței de muncă [2].

Conceptul „*educația nonformală a tinerilor și a adulților*” ca dimensiune (formă) a educației pe parcursul întregii vieți nu poate fi dezvoltat și valorificat eficient fără a fi stabilite demersurile și mobilurile motivaționale ale formabililor.

Noțiunea de demers motivațional este una sintetică, introdusă în limbajul pedagogic de Liliana Poștan în teza sa de doctor [3]. Pornind de la sensul cuvântului *demers*, care semnifică „intervenție în scopul obținerii unui rezultat” [4], de la conceptul de *demers pedagogic*, care reprezintă „ansamblul unor intervenții formative dirijate, în mod special de educator (profesor, părinte etc.) în vederea optimizării acțiunii didactice/educative” [5], de la conceptul psihologic de motivație extrinsecă și noțiunea de motivator ca „factor psihologic al procesului motivațional ce participă la un anumit proces motivațional și determină decizia personală” [6], autoarea a formulat următoarea definiție a demersului motivațional al învățării la vârstele adulte: „*Ansamblul unor intervenții motivatoare (motivaționale) formale, nonformale și informate ce întrețin disponibilitatea omului de a învăța pe tot parcursul vieții sau determină decizia adultului de a se implica în activitatea de învățare de câte ori simte această nevoie*” [7].

Demersurile motivaționale ale învățării la vârstele adulte pot fi clasificate în funcție de vectorul, intenția și conținutul influenței.

Astfel, în temeiul celor relatate, putem conchide că demersurile motivaționale ale învățării la vârstele adulte din perspectiva conceptului educație nonformală sunt: *anticipative, actuale, viitorologice*.

Corespondentul primelor două tipologii în teoriile motivației sunt categoriile „motivație habituală” și „motivația actuală” (H.Lowe). Demersurile anticipative se sprijină pe „atitudinile dobândite și modificările de o constanță diferențiată..., condiționând în mod decisiv comportamentul practic și teoretic al unui om. Sunt expresia nevoilor individului, determinate, în mod precumpănitor, social. Iar demersurile actuale, care se sprijină pe motivația actuală, abordează „o grupare (structură) de motivații contingente, care se formează în situații determinate prin impulsuri interne și externe” [8]. Cu trimitere la studiile lui Rubiņstein, Bogoiavlenski și Mancinskaia, Lowe afirmă că „trăirea importanței actuale, care ar trebui să-l activeze pe formabil, în legătură cu problemele pe care le are de rezolvat, se produce, de cele mai multe ori, atunci când această trăire se găsește, află ecou, în tot ceea ce constituie experiența de viață a formabilului. Totodată, o motivație actuală poate contribui la schimbarea unei motivații habituale” [9].

Fundamentul esențial al intervențiilor motivaționale anticipative, actuale și viitorologice își are originea în educația generală de bază.

Organizat la nivel de standard de formare, demersul motivațional anticipativ al învățării nonformale prevede printre parametrii comportamentali ai viitorului specialist și „competența de formare profesională continuă”. Această competență „presupune formarea în timpul studiilor (la universitate) a mecanismului de învățare, care este utilizat în satisfacerea nevoilor de cunoaștere/ formare, identificate pe măsura realizării activității” [10].

Analizate la nivelul personalității, demersurile anticipative, actuale și viitorologice ale învățării nonformale se sprijină pe două concepte-cheie ale motivației învățării: succesul și performanța. Lowe susține că motivația unei anumite activități de învățare este cu atât mai mare, cu cât mai intensivă este așteptarea succesului acelei activități [11]. „Oamenii nu vor dori să continue să învețe, dacă învățarea în prima parte a vieții a fost lipsită de succes sau a reprezentat o experiență personală negativă. Ei nu vor vrea să investească timp, efort și bani într-o educație viitoare, dacă experiența, cunoștințele și competențele pe care le-au dobândit nu sunt recunoscute într-un mod palpabil, fie pentru scopuri personale, fie pentru promovarea în plan profesional” [12].

Proiectând demersurile motivaționale ale învățării la vârstele adulte, trebuie să se țină cont și de oportunitățile tinerilor și ale adulților, drept condiție preliminară pentru educația nonformală. Adulții nu vor dori să „continue învățarea, dacă posibilitățile potrivite de învățare, cum sunt programarea timpului, ritmul, locația și accesibilitatea, nu sunt luate în considerare” [13].

Astfel, din perspectiva motivațională, educația nonformală, pe de o parte, este reflecție a diferitor categorii de motive (sociale, profesionale, culturale, individuale), iar, pe de altă parte, creează/ formează motive pentru realizarea predispozițiilor personale.

Educația nonformală este una complexă, care include variate tipuri de experiență pe măsură ce relația dintre educație, pe de o parte, și individ și societate, pe de altă parte, devine mai strânsă. În același timp, procesul de educare este mai liber și mai spontan. În conformitate cu această concepție, omul poate să-și găsească vocația și satisfacția numai prin depășirea constantă a granițelor realizării sale. Din perspectivă motivațională, aceste motive sunt considerate drept aspirații de autodepășire și ocupă un loc central în structura motivațională a adulților [14].

Conceptul educației nonformale impune o regândire a educației de la ofertă la cercetarea de formare, axată pe nevoile și cerințele formabililor și ale pieței muncii, și impune „o schimbare notabilă către politici mai integrate care combină obiective sociale și culturale cu argumentarea economică rațională în favoarea învățării de-a lungul vieții” [15].

Realizarea acestui concept creează premise pentru generarea și formarea motivației învățării prin dezvoltarea unor noi competențe și instruirea într-un context social-economic proactiv, cu valențe stimulatoare de natură inductivă și atractivă [16].

La toate vârstele, inclusiv la cele adulte, învățarea are un caracter activ: depunerea efortului, autodeschiderea, raportarea la experiența anterioară, reactualizarea valorilor, reconstrucția activităților etc.

Totodată, la această vârstă se produc schimbări fizice, senzoriale, afective, volitive, inclusiv motivaționale.

Dacă în literatura de specialitate referitor la problema ce vizează motivația tinerilor pentru învățare există un consens, atunci problema privind motivația adulților pentru învățare este pe larg dezbătută și din diferite perspective:

După *Burgeoise*, proiectul de formare a adultului este legat de reprezentarea mintală a ceea ce persoana crede și speră că poate obține dincolo de cadrul de învățare, respectiv influența asupra vieții sale.

Cantor consideră că motivațiile adulților legate de învățare apar: pentru a iniția sau menține relații sociale; pentru a satisface așteptările externe (de exemplu, menținerea locului de muncă); pentru a-i ajuta pe ceilalți; pentru a avansa în post; pentru o nouă provocare; pentru un interes personal; pentru satisfacerea curiozității.

Wlodowski consideră că motivația adultului pentru învățare este determinată de patru factori: succesul, voința, valoarea și plăcerea.

Se consideră, de asemenea, că o atitudine pozitivă alături de o autoevaluare favorabilă (stimă de sine ridicată, expectanța de a izbuti, reușita care se cristalizează într-o experiență favorabilă) asigură stimularea motivației adulților de a se implica în noi activități de învățare [17, p.181].

Motivele învățării nu sunt niște „formațiuni” ad-hoc, ele se formează/ actualizează pe un fundal determinat de mai mulți factori, inclusiv de relația dezvoltare-menținere-involuție din perspectiva vârstelor adulte [apud 18].

Educația adulților este un domeniu de o enormă complexitate și, la prima vedere, par a exista mai multe contracurențe decât curente, mai mult paradox decât consens. Fundamentarea teoretică a problemei adulților a început prin dezvoltarea aspectelor sale psihologice și sociologice, și anume – prin identificarea și studierea perioadelor dezvoltării psihice a adulților (E.Thorndike, C.G. Jung, D.Super, E.H. Erikson, H.Moers, V.V. Ghinsburg, V.V. Bunak, U.Șchiopu, E.Verza, I.Șchiopu) și a proceselor de socializare (O.G. Brimm, G.H. Mead). Aceste abordări din perspectiva a două domenii de complementaritate esențială pentru științele educației denotă determinismul intern și extern al capacității, disponibilității și nevoii de învățare a naturii umane [19].

În acest context, motivația ca fenomen psihologic a fost cercetată în principal în cadrul cerințelor behavioriste și neobehavioriste, psihanalitice și gestalpsihologice. Cercetările respective ne permit să identificăm două clasificări ale teoriilor motivației importante pentru stabilirea atât a demersurilor motivaționale de învățare, cât și pentru diagnosticarea mobilurilor motivaționale la diferite categorii de adulți (*a se vedea* Tabelul).

Tabel

Teorii ale motivației [20]

Teorii ale motivației	
Clasificare (Varianta I)	Clasificare (Varianta II)
1. Teorii ale trebuințelor motivaționale	1. Teorii asupra funcției de activizare/ declanșare a motivației
2. Teorii behavioriste ale motivației	2. Teorii asupra funcției direcționale/a motivației
3. Teorii cognitiviste ale motivației	3. Modelul genertic bazat pe raporturile dintre variabila timp consumat, util și sarcina de învățare
4. Teorii psihoanalitice ale motivației	4. Modelul operațional trifactorial: combinatorica valenței, instrumentalității și expectanței
5. Teorii biologizatoare ale motivației	5. Modelul circulator integrator, conexiunile dintre motivație: pozitivă-negativă, apropiată-independentă, extrinsecă-intrinsecă etc.
	6. Modelul probalist: rezultatul dintre interacțiunea factorilor de interes, utilitate și acceptanță a obiectivelor de învățare
	7. Modelul paradigmei lui Maslow axat pe trebuințele interioare și cele superioare
	8. Modelul bifactorial compensator: face distincție între factorii motivaționali intrinseci și extrinseci

Așadar, motivația învățării este o noțiune generalizatoare ce include procesele, metodele, mijloacele care determină activitatea cognitivă productivă a personalității, însușirea activă a conținuturilor educaționale. Ea permite personalității să-și stabilească nu doar direcția, dar și metodele de realizare a diferitor forme ale activității de învățare, să-și antreneze în acest proces sfera afectiv-volitivă a personalității [21].

În același timp, motivația poate fi și efectul activității de învățare. Cunoașterea rezultatelor activității de învățare, satisfacția de a fi învățat și satisfacția în procesul învățării susțin eforturile formabilului de a învăța [22].

Din punctul de vedere al vârstei, care este, în primul rând, o expresie temporală a unei mentalități globale, tipică și conștientă, exprimată printr-un statut social, asociat unei ierarhii de drepturi, datorii, responsabilități, care își găsește corespondentul în structura socială, este relevantă abordarea motivației ca sistem complex ce cuprinde anumite structuri ierarhizate (A.Maslow, L.I. Bojovici, V.G. Aseev). În această ordine de idei, structura este concepută ca o unitate relativ constantă de elemente, raporturi între ele și unitatea obiectului, ca invariant al sistemului [23].

V.G. Aseev distinge două aspecte ale acestui proces: a) unitatea caracteristicilor procesuale și discrete; b) construcția bimodală, adică originea pozitivă și negativă a componentelor ei [24].

Odată cu vârsta se atestă dezvoltarea nevoilor și motivelor interdependente, modificarea nevoilor dominante și ierarhizarea lor. În general, „... motivația învățării se formează dintr-un șir de declanșatori ce se modifică și interacționează permanent (nevoi, sensul învățării, motive, scopuri, emoții și interese). De aceea, formarea motivației nu constituie, pur și simplu, amplificarea atitudinii pozitive sau negative față de învățare, dar complicarea structurii sferei motivaționale, aflate în spatele acestui proces, a declanșatorilor, incluși în sfera motivațională, apariția unor relații noi, mai complexe, uneori chiar contradictorii între acești declanșatori” [25].

Așadar, motivația adulților pentru învățare se formează pe parcursul întregii vieți în virtutea legităților dezvoltării persoanei, a etapelor ontologice și a proceselor psihosociale de formare a motivelor activității umane, inclusiv a activității de învățare. Iar structura motivației în situații pedagogice include, în același timp, factori actualizați și latenți (Rosenfeld) [apud 26].

Unele aspecte și rezultate ale diagnosticii motivelor pentru învățare la tineri și adulți

Reieșind din conceptul educației nonformale a tinerilor și a adulților, acceptat în studiul dat, noi am clasificat formabilii adulți în câteva categorii în raport cu tipologia și domeniul educației nonformale:

- Tinerii care își fac studiile postliceale, nonterțiale și universitare.
- Adulții care sunt sau trebuie să fie implicați în formări profesionale continue.
- Adulții care sunt sau pot fi implicați în formări nonprofesionale continue (de cultură generală/ dezvoltare personală).

În acest context, trebuie de menționat și de concretizat câteva aspecte:

1. Tinerii care își fac studiile în colegii și universități au cel puțin două opțiuni principale privind educația nonformală: 1) educația extracurriculară în cadrul instituției ca formare a culturii generale (cercuri artistice, sportive, de inventică etc.) și ca formare complementară în cadrul curriculumului oficial; 2) educația extracurriculară în afara instituției de învățământ (cluburi de interese, secții sportive, teatre de amatori, ansambluri artistice etc.).

2. Adulții care sunt implicați în formări profesionale continue au mai multe opțiuni privind educația nonformală: 1) formarea profesională continuă, o dată la trei ani și pe parcursul a trei ani, conform legislației în vigoare; 2) formarea profesională continuă prin conversie și recalificare (acest aspect se apropie foarte mult de învățământul formal); 3) formarea nonprofesională continuă (de cultură generală/ dezvoltare personală): participare în activități artistice, sportive etc.

3. Adulții care sunt implicați numai în formarea nonprofesională continuă – formarea culturii generale/ dezvoltării personale: învățarea calculatorului și a tehnologiilor informaționale; participarea în activitatea cluburilor pe interese: teatru, muzică, dans, sport, artizanat etc.

De regulă, această categorie de adulți se constituie din pensionari și cei care nu sunt angajați în câmpul muncii (șomeri).

4. Mai există o categorie de tineri și adulți, care nu sunt implicați nici în activitatea de studii în instituțiile oficiale de învățământ, nici în activitatea profesională, însă care doresc să obțină o meserie (masor, frizer, coafor etc.) în cadrul unor cursuri specializate cu obținerea numai a unui certificat.

Această formă de educație nonformală este una puternic descentralizată și mai puțin monitorizată, însă dispune de unele caracteristici ale educației formale profesionale: standardele de calificare, evaluările finale cu obținerea unui document de certificare.

În acest context, noi presupunem că există o diferență, în unele cazuri chiar și semnificativă, privind motivele de învățare nonformală la diferite categorii de tineri și adulți.

Diagnosticarea motivației/motivelor de învățare nonformală la adulți este un proces complex, care necesită strategii și instrumentar specifice. Metodele și procedurile de diagnosticare trebuie să asigure relevanța motivației efective, dar nu a celei presupuse, invocate ce ar corespunde doar normelor sociale așteptate, „motivele sunt conștientizate doar în mod obiectiv, prin analiza activității, dinamicii ei” [27].

În corespundere cu abordarea naturii și structurii motivației se utilizează diferite metode: directe, indirecte și complexe (testul Rorschach, testul asocierii proiective logice PALT, testul T.A.T. Myrriai etc.).

Pentru diagnosticarea motivelor de învățare, inclusiv nonformale, la tineri și adulți cel mai frecvent se aplică metodele interviului și chestionării personale. În calitate de instrumente privind diagnosticarea diferitor aspecte ale motivației învățării, în general, și ale celei nonformale, în special, se aplică următoarele chestionare: „*Studierea motivelor activității de învățare a studenților*” (A.A. Rean, V.A. Iakunin); „*Motivația învățării universitare*” (T.I. Iliin); „*Chestionarul conformității profesionale*” (L.N. Kabardovoi) și altele.

De menționat că motivația adulților este mult mai „ascunsă” decât cea a tinerilor. Caracterul mai amplu și mai profund al studiilor în domeniul motivației învățării la adulți este determinat de următorii factori:

- includerea relativ pleneră a adulților în sistemul relațiilor sociale;
- amploarea felurilor de activitate în care sunt antrenati adulții;
- complexitatea motivației propriu-zise a adulților.

Privită ontogenetic, motivația învățării se formează dintr-un șir de declanșatori ce se modifică și interacționează permanent (nevoi, sensul învățării, motive, scopuri, emoții și interese). De aceea, formarea motivației nu constituie, pur și simplu, amplificarea atitudinii pozitive sau negative față de învățare, dar complicarea structurii sferei motivaționale, aflate în spatele acestui proces, a declanșatorilor incluși în sfera motivațională, apariția unor relații noi, mai complexe, uneori chiar contradictorii, între acești declanșatori [28].

Așadar, după cum deja am menționat, studierea și diagnosticarea motivelor de învățare nonformală la tineri și adulți este un proces complex și necesită mai multe activități sistemice și instrumentar diferit. În cadrul acestui expres-studiu ne vom axa numai pe unele aspecte ale problemei privind motivația de învățare la tineri și adulți. În acest sens, am evidențiat următoarele variabile comune pentru toate categoriile de tineri și adulți: participare în activitățile de instruire nonformală; nevoile de participare în activitățile de instruire nonformală; formele de instruire nonformală a tinerilor și a adulților.

Scopul acestui studiu ține de stabilirea unor tendințe generale în raport cu variabilele identificate și un eșantion de respondenți limitat ca număr pe diferite categorii de tineri și adulți. Dacă constituirea grupurilor de respondenți cu referire la studenți și adulți incluși în activitatea profesională și care sunt obligați să realizeze cursuri de formare continuă conform legii nu a fost o problemă, atunci constituirea grupurilor de respondenți tineri neimplicați în procesul de studii și de respondenți adulți neimplicați în activitatea profesională, de regulă pensionari, a provocat mai multe probleme. Una dintre ele ține de imposibilitatea de a aduna aceste categorii de respondenți într-un loc și în același timp, ei fiind deja implicați în diferite activități de educație nonformală. De aceea, aceste categorii de respondenți au fost alese și chestionate în mod individual.

În urma unor interviuri și chestionări ale respondenților din diferite categorii de tineri și adulți am obținut următoarele rezultate privind participarea lor la educația nonformală.

1. Studenții din sistemul de învățământ superior

Din numărul total de respondenți (120 studenți) numai 20% au remarcat că participă într-o formă sau alta în educația nonformală: cercuri artistice, colective artistice, secții sportive, cluburi de dezbateri etc. Totodată, majoritatea dintre ei au remarcat că și-ar dori să fie incluși în diferite activități de educație nonformală (60-70%), însă, remarcă aceștia, nu sunt create condiții în acest sens sau nu cunosc opțiunile existente. Acei respondenți care sunt implicați în activitatea de instruire nonformală au remarcat că alegerea activităților respective a fost determinată de necesitatea de a-și realiza interesele și capacitățile, de a-și satisface nevoile de comunicare și pentru a petrece timpul liber.

2. Tinerii neimplicați în studii și numai unii dintre ei sunt implicați în activitatea profesională (majoritatea dintre ei nu au nicio meserie)

Din numărul total de respondenți (34 tineri) numai 15% au remarcat că participă permanent în diferite activități de educație nonformală, cum ar fi secțiile sportive sau cercurile artistice. Pe de altă parte, 80% din ei ar dori să participe în acest proces și, în primul rând, în activități de instruire nonformală, în scopul de a obține unele meserii simple: masor, cofor, casierită etc. Reprezentantii acestui grup, ca și respondenții grupului precedent, au remarcat lipsa condițiilor și a oportunităților de a se încadra în diferite forme de educație nonformală. Din lista motivelor pentru învățare nonformală au evidențiat următoarele: *nevoia de a obține o meserie, nevoia de a comunica, nevoia de a petrece timpul liber.*

3. *Adulții implicați în activitatea profesională și, implicit, în activitatea de formare continuă prin diferite forme*

Din numărul total de respondenți (80 adulți – cadre didactice) 100% au remarcat că participă permanent în diferite forme de formare profesională continuă: cursuri de formare continuă (o dată la trei ani sau pe parcursul a trei ani), conferințe/seminare, schimb de experiență etc. Motivele dominante pentru formarea continuă ale acestui grup de respondenți le-am clasificat în felul următor: *creștere și perfecționare profesională* – 75%, *nevoia de cunoaștere a inovațiilor și de adaptare la schimbări* – 62%, *nevoia de comunicare* – 40%, *nevoia de schimb de experiență* – 60%.

Prezintă interes și răspunsurile respondenților privind locul nevoilor personale, nevoilor instituționale și al nevoilor naționale privind formarea profesională continuă: *nevoile personale* – 60%, *nevoile instituționale* – 20% și *nevoile naționale* – 75%.

Totodată, am obținut rezultate opuse privind chestionarea adulților implicați în activitatea profesională pe dimensiunea participării în formarea continuă privind cultura generală (activitate nonprofesională). În acest sens, numai 10% din respondenți au remarcat că participă la diferite activități nonformale, de regulă, artistice și sportive. Totuși, majoritatea dintre aceștia au remarcat că ar dori să completeze activitatea profesională cu activități artistice, tehnologice, sportive etc. Însă, lipsa totală de timp liber devine impedimentul cel mai mare în acest sens, dar și lipsa oportunităților și a opțiunilor relevante.

4. *Adulții neimplicați în activitatea profesională, de regulă, pensionarii și șomerii*

Din numărul total de respondenți din această categorie de adulți (35 adulți) numai 8% au menționat că participă sau că au participat la diferite activități de formare a culturii generale/ de dezvoltare personală: două persoane fac șah, o persoană face sport (tenis de masă).

Desigur, la nivel național există o mai mare diversitate privind participarea adulților de această vârstă la diferite activități de formare de cultură generală/ dezvoltare personală după interese, însă acest fapt nu se înregistrează de Biroul Național de Statistică (BNS).

În acest sens, am dedus două tendințe/opțiuni: pe de o parte, adulții din această categorie susțin că nimeni nu are grijă de ei, în acest sens, și își doresc să participe activ în diferite activități conform intereselor și capacităților lor; pe de altă parte, nu cred în posibilitățile reale, în acest sens, și nu manifestă careva activism pentru a găsi oportunități de a se implica în activitățile de educație nonformală.

Concluzii

- Problema privind motivația tinerilor și a adulților pentru instruire nonformală rămâne una actuală și importantă și pentru viitor.
- Diversitatea motivelor de instruire nonformală manifestată de diferite grupuri de tineri și adulți presupune abordări specifice atât în plan psihologic, cât și în plan andragogic.
- Rezultatele obținute în cadrul acestui studiu permit să identificăm unele tendințe importante pentru elaborarea unor politici în domeniul educației nonformale a tinerilor și a adulților:
  - nivelul scăzut de implicare a adulților în activitățile de instruire nonformală devine un impediment în crearea unei societăți bazate pe cunoaștere, dar și în realizarea eficientă a educației pe parcursul vieții;
  - nivelul înalt de nevoi ale tinerilor și ale adulților privind participarea în activitățile de educație nonformală;
  - nivelul scăzut de oportunități și opțiuni pentru unele categorii de adulți privind implicarea în activități de educație nonformală.

Referințe:

1. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Didactica penru adulți din perspectivă motivațională*. Chișinău: CEP USM, 2007, p.6. 176 p. ISBN 978-9975-70-484-7
2. BLÂNDUL, V.C. *Bazele educației non-formale*. Cluj-Napoca: MEGA, 2015.
3. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*
4. COTEANU, I., SECHE L., SECHE, M. *Dicționar explicativ al limbii române*. București: Univers Enciclopedic, 1996, p.275. 1192 p.
5. CRISTEA, S. *Dicționar de pedagogie*. Chișinău: Litera educațional, 2002, p.91. 395 p.
6. ИЛЫН, Е.П. *Мотивация и мотивы*. Санкт Петербург: Питер, 2004, с.85. 506 с.

7. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.21.
8. LOWE, H. *Introducere în psihologia învățării la adulți*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p.43-44. 300 p.
9. *Ibidem*, p.44-45.
10. GUȚU, VI., MURARU, E., DANDARA, O. *Proiectarea standardelor de formare profesională inițială în învățământul universitar: Ghid metodologic*. Chișinău: CEP USM, 2003, p.36. 86 p.
11. LOWE, H. *Op.cit.*, p.45.
12. *Formarea profesională continuă. Baza legislativ-normativă*. Ministerul Educației al Republicii Moldova, Institutul de Instruire Continuă. Chișinău, 2005, p.221. 295 p.
13. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.20-22.
14. *Ibidem*, p.24.
15. *Formarea profesională continuă. Baza legislativ-normativă*, p.223.
16. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.29.
17. MIRCESCU, M. (coord.). *Pedagogia*. București: Printech, 2004, p.181.
18. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.31.
19. *Ibidem*, p.35.
20. *Ibidem*.
21. ШИЯНОВ, В.Ф., КОТОВА, И.Б. *Развитие личности в обучении*. Москва: Педагогика, 1999, с.288.
22. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.58.
23. ЗИМНЯЯ, И.А. *Педагогическая психология*. Москва: Логос, 2002, с.220. 384 с.
24. АСЕЕВ, В.Г. *Мотивация поведения и формирования личности*. Москва: Мысль, 1976, с.137. 158 с.
25. ЗИМНЯЯ, И.А. *Op.cit.*, p.225.
26. GUȚU, VI., POSTĂN, L. *Op.cit.*, p.68.
27. ЛЕОНТЬЕВ, А.Н. *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва, 1975, с.204.
28. ЗИМНЯЯ, И.А. *Op.cit.*, p.225.

Notă: Articolul a fost realizat în cadrul Proiectului aplicativ *Cadrul conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova*, cifrul 20.80009.0807.23.

Date despre autor:

Natalia TOMA, doctor în psihologie, lector universitar, Facultatea de Psihologie și Științe ale Educației, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: nataliatoma2007@gmail.com

Prezentat la 07.05.2020